

Centrālā statistikas
pārvalde

Jauna datu avota «Maksājumu karšu dati» integrēšana nacionālajos kontos

Inese Medne

Centrālās statistikas pārvaldes
Makroekonomiskās statistikas departamenta
direktora vietniece
Gada nacionālo kontu daļa

Statistikas padomes sanāksme
30.06.2022.

Saturs

1. Ievads- izmaiņas Maksājumu bilances statistikā
2. IKP datu sagatavošanas posmi un informācijas pieejamība
3. Gada IKP/PIT sagatavošanas pamatprincipi
4. Datu avoti Gada IKP/PIT aprēķiniem
5. Maksājumu bilances statistika un maksājumu karšu norēķinu dati
6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem
7. Secinājumi

1. Ievads- izmaiņas Maksājumu bilances statistikā (MBS)

Sākot ar 2022.gada janvāra datiem, Latvijas Bankas Maksājumu bilances mēneša/ ceturkšņa datu sagatavošanā tiek izmantots jauns datu avots- maksājumu karšu norēķinu dati.

Latvijas Bankas informācija par jauno datu avotu (12.01.2022):

<https://www.bank.lv/par-mums/jaunumi/479-preses-paziojumi/12791-maksajumu-karsu-norekinu-dati-jauns-datu-avots-statistikas-sagatavosanai-un-tautsaimniecibas-analizei>

Lai nodrošinātu nacionālo kontu laikrindas salīdzināmību, kā arī ņemot vērā, ka ir nepieciešams laiks, lai izstrādātu metodoloģiju šo datu piemērošanai IKP rādītājiem, šīs izmaiņas pašlaik nav iekļautas IKP 2022.gada 1. ceturkšņa nacionālo kontu preču un pakalpojumu eksporta un importa rādītājos.

Plānots, ka jaunie dati ceturkšņa/gada griezumā nacionālo kontu laikrindā tiks iekļauti IKP datu revīzijas laikā š.g. 30. septembrī.

MBS datu revīzija datiem pirms 2022.gada tiek plānota š.g. 2. septembrī.

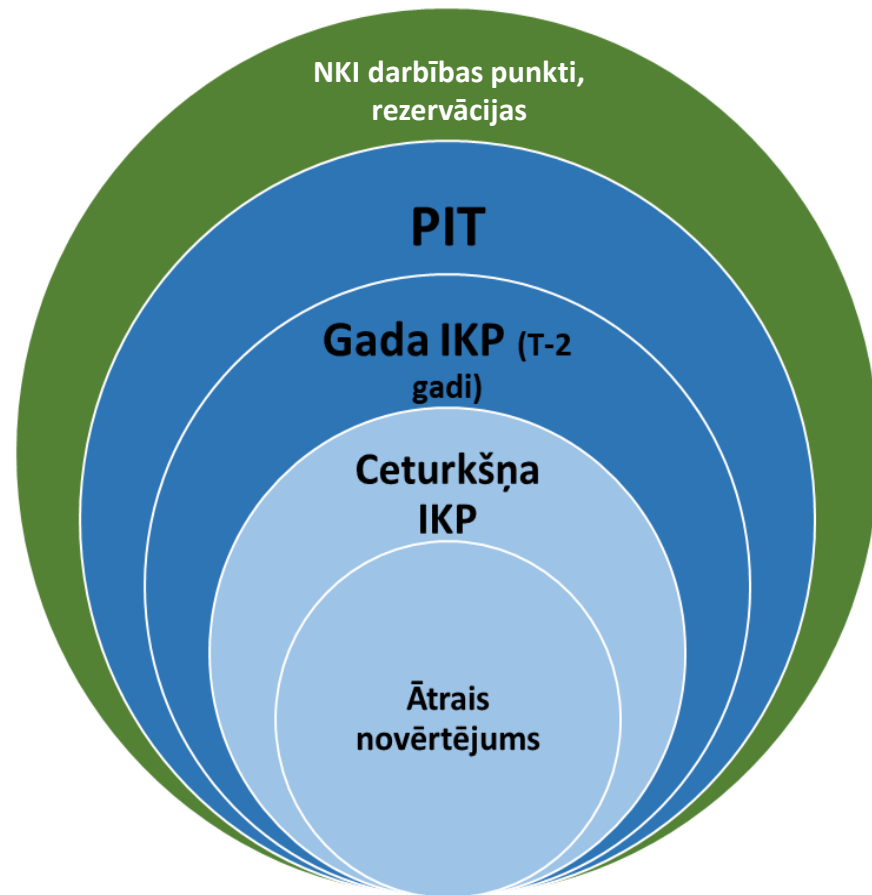
2. IKP datu sagatavošanas posmi un informācijas pieejamība (1)

IKP ir vairāki novērtējumi:

- katra posma IKP novērtējums var atšķirties

Kāpēc?

- Gada IKP un Piedāvājuma-izlietojuma tabulu (PIT) posmā izmantotie datu avoti pārsvarā atšķiras no Ceturkšņa IKP un Ātrā novērtējuma datu avotiem
- katra nākamā IKP novērtējuma posma dati ir pieejami arvien detalizētākā līmenī,
- IKP rādītāju konceptuālās un pilnības korekcijas iespējams aprēķināt tikai balstoties uz gada datiem. Ceturkšņa datus tās tiek ievērtētas uz iepriekšējā gada bāzes
- **rezultātu precizitāte ar katru posmu pieaug**

2. IKP datu sagatavošanas posmi un informācijas pieejamība (2)

Ceturkšņa IKP aprēķina posmā tiek nodrošināts, ka

$$\text{IKPražošana} = \text{IKPizlietojums} = \text{IKPienākumu}$$

Gada IKP/PIT posmā tiek nodrošināts, ka visas trīs IKP puses tiek sabalansētības detalizētā produktu/nozaru līmenī, izpildoties pamat vienādojumam:

$$\begin{aligned} & \text{Izlaide} + \text{Imports} \\ & = \\ & \text{Starppatēriņš} + \text{Galapatēriņa izdevumi} + \\ & \text{Bruto kapitāla veidošana} + \text{Eksports} \end{aligned}$$

Piezīmes:

Vienādojums ir spēkā, ja produkti tiek novērtēti pircēju cenās, tāpēc piedāvājumu pusē pievieno:

- tirdzniecības un transporta uzcenojumu pārdali pa produktiem;
- produktu nodokļus mīnus produktu subsīdijas.

3. Gada IKP/PIT sagatavošanas pamatprincipi (1)

Visi metodoloģiskie uzlabojumi, tai skaitā tādi, kas saistīti ar jaunu datu avotu ieviešanu, vispirms tiek izstrādāti gada IKP aprēķinos un pēc tam tiek ieviesti visā laika rindā!

Kāpēc?

IKP rādītājiem jābūt salīdzināmiem laika rindā.

Jauns datu avots pirms tā ieviešanas ir jāpielāgo IKP vajadzībām.

Pamatjautājumi uz kuriem jāvar atbildēt:

- vai ir nepieciešamas korekcijas jaunajam datu avotam?
- kuras Ražošanas, Izlietojuma un Ienākuma aspekta IKP rādītājus ietekmēs jaunais datu avots?
- vai datu avota klasifikācija ir atbilstoša, t.i. piemērojama aprēķinos tieši, vai arī ir nepieciešama klasifikāciju pārejas matricas izveidošana?

=> Metodoloģijas izstrāde jaunā datu avota piemērošanai konkrētam IKP rādītājam

3. Gada IKP/PIT sagatavošanas pamatprincipi (3)

Nacionālo kontu datu sagatavošanas process

Datu korekcijas var iedalīt trīs kategorijās:

Konceptuālās korekcijas ir (regulāras) korekcijas, kas paredzētas, lai pamatdatus saskaņotu ar EKS 2010 definīcijām

Korekcijas konsekvences ievērošanai- analīze vai datu avots kādos punktos nepārklājas ar kādu jau esošu datu avotu

Pilnīguma korekcijas var būt saistītas ar statistikas datu trūkumu, analīzes rezultātā secinot, ka izmantotie dati pilnībā nepārklāj novērojamo ekonomisko parādību

4. Datu avoti Gada IKP/PIT aprēķiniem

Gada IKP/PIT aprēķinam tiek izmantoti vismaz 60 dažādi datu avoti.

Viens datu avots var būt iesaistīts vairāku IKP aspektu un rādītāju aprēķinos.

Latvijas Bankas sagatavotie Maksājumu bilances dati (MBS) ir galvenais datu avots IKP importa/eksporta datu novērtējumam.

Preču un pakalpojumu importam/eksportam IKP jābūt sakritīgam ar MBS statistiku.

Lai nodrošinātu datu sakritību un metodoloģisko atbilstību starp statistikām notiek regulāras sanāksmes ar Latvijas Bankas Maksājuma bilances statistikas speciālistiem un CSP Nacionālo kontu, Ārējās tirdzniecības statistikas speciālistiem.

5. Maksājumu bilances statistika un maksājumu karšu norēķinu dati

Maksājumu kāršu norēķinu dati tiek izmantoti šādu MBS instrumentu novērtēšanai: Braucieni, preču E-komercija, pakalpojumu E-komercija.

IKP aprēķinus sākam jau ar koriģētiem maksājumu karšu norēķina datiem!

Maksājumu karšu norēķinu dati, 2020.gads milj. EURO

Datu izmantošanas veids	Karšu dati bez korekcijas		Korekcijas		Galīgais novērtējums	
	Eksports	Imports	Eksports	Imports	Eksports	Imports
BRAUCIENI	644	428	44	68	688	496
PREČU E-KOMERCIJA	41	284	-22	-77	19	207
PAKALPOJUMU E-KOMERCIJA	15	113	-5	0	10	113

Galvenie korekcijas veidi:

- 1) datu pārklāšanās ar Ārējā tirdzniecības statistikas datiem novēršana,
- 2) rezidentu darījumu ar globālajām kartēm izslēgšana,
- 3) datu pilnības nodrošināšana instrumentam «Braucieni» u.c.

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (1)

IKP no Ražošanas aspekta

Izlaide

- Starppatēriņš (kopsumma bez ietekmes, izmaiņas produktu līmenī)

= Pievienotā vērtība bāzes cenās

+ Produktu nodokļi

- Produktu subsīdijas

IKP no Ienākuma aspekta

Bez izmaiņām

IKP no Izlietojuma aspekta

Mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi

+ Valdības galapatēriņa izdevumi

+ NPISH galapatēriņa izdevumi

+ Bruto kapitāla veidošana (IKP tiks nobalansēts IKP rādītājā Krājumu pārmaiņas)

+ Preču un pakalpojumu eksports

- Preču un pakalpojumu imports

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (2). Klasifikācijas

MK dati ir klasificēti atbilstoši tirgotāju kategorijas kodiem (TKK, 338 kodi).

CSP katram TKK ir piekārtojusi saimnieciskās darbības klasifikācijas nozari (NACE rev.2).

COICOP klasifikācijas piemērs, 5 zīmes:		TKK kods	TKK koda skaidrojums
01.1.1.2	Milti un graudaugi	5311	Universālveikali
03.2.1.2	Apavi vīriešiem	5262	Interneta tirdzniecības vietas
		5411	Pārtikas veikali, lielveikali
		5993	Tabakas veikali
		5661	Apavu veikali

IKP rādītājs	Tirgotāja kategorijas kodi	NACE	Skaidrojums	Piekārtojamā klasifikācija	PIT tabulām
Mājsaimniecību galapatēriņš	5311	4711	Vispārīga tipa mazumtirdzniecība	COICOP 00	CPA
Mājsaimniecību galapatēriņš	5411	4711	Mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos, kuros galvenokārt pārodod pārtikas preces, dzērienus	COICOP 01	CPA
Mājsaimniecību galapatēriņš	5993	4726	Tabakas mazumtirdzniecība	COICOP 02.2.0.0	CPA
Mājsaimniecību galapatēriņš	5661	4772	Apavu un ādas izstrādājumu mazumtirdzniecība specializētajos veikalos	COICOP 03.2	CPA
Starppatēriņš					CPA
Imports/Eksports		NACE			CPA

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (3)

MK dati ir visi pirkumi, kas veikti dažādās tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas vietās Latvijā un ārvalstīs ar vadošo Latvijas kredītiestāžu izsniegtajām maksājumu kartēm (gan attālināti, gan klātienē).

Jāņem vērā, ka datu avotā nav nodalīts vai pirkumu veikusi fiziska vai juridiska persona => **Nepieciešamas korekcijas!**

Korekcijas tiek veiktas izanalizējot katra TKK būtību:

- 30 no 338 TKK kodiem tiek klasificēti kā attiecināmi tikai uz starppatēriņu, piemēram:

<u>TKK kods</u>	<u>TKK apraksts</u>	<u>EKS 2010 kods</u>
7311	Reklāmas pakalpojumi	P.2
7511	Kravas automašīnu pieturas	P.2

- Pārējiem TKK kodiem tiek piemēroti Nacionālo kontu izstrādāti koeficienti, kas jau iepriekš tika pielietoti, lai no mazumtirdzniecības datiem atdalītu juridisku personu pirkumus.

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (4)

Preču E-komercijas ietekme uz IKP rādītājiem, 2020.gads, milj. EURO

Rādītājs	Eksports	Imports	Imports (pirms MKD)	Ietekme uz IKP rādītāju
Eksports	19			19
Imports		207	120	87
Izlietojums starp P3.S14 un P.2				
Mājsaimniecību galapatēriņš		169	84	85
Starppatēriņš		38	36	
Ietekme uz citiem rādītāji				
Izlaide (NACE kontrole)	19			
Krājumu pārmaiņas	-19	38	36	-17

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (5)

Pakalpojumu E-komercijas ietekme uz IKP rādītājiem, 2020.gads, milj. EURO

Rādītājs	Eksports	Imports	Ietekme uz IKP rādītāju
Eksports	10		10
Imports		113	113
Izlietojums starp P3.S14 un P.2			
Mājsaimniecību galapatēriņš		80	80
Starppatēriņš		33	
Ietekme uz citiem rādītāji			
Izlaide (NACE kontrole)	10		
Krājumu pārmaiņas	-10	33	-23

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (8)

MB instruments- Braucieni pirms maksājumu karšu datiem, 2020.g. milj. EURO

Rādītājs	Eksports	Imports	Saldo
Braucieni (pirms MKD)	378	265	113
Darījumu braucienu izdevumi attiecināmi uz starppatēriņu (viesnīcas, transporta izdevumi)		33	
Rezidentu izdevumi ārzemēs (P3.S14)		232	
Nerezidentu izdevumi Latvijā	378		
Mājsaimniecību galapatēriņa pāreja uz nacionālo konceptu			-146
IKP			-33

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (7)

MB instruments- Braucieni ar maksājumu karšu datiem, 2020.g. milj. EURO

Rādītājs	Eksports	Imports	Saldo
Braucieni (ar MKD)	688	496	191
Darījumu braucienu izdevumi attiecināmi uz starppatēriņu (viesnīcas, transporta izdevumi)		25	
Rezidentu izdevumi ārzemēs (P3.S14)		471	
Nerezidentu izdevumi Latvijā	688		
Mājsaimniecību galapatēriņa pāreja uz nacionālo konceptu			-216
IKP			-25

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (9)

MB instruments- Braucieni: ietekme uz IKP rādītājiem, 2020.g. milj. EURO

Rādītājs	Eksports	Imports	Saldo
Braucieni (ar MKD)	310	231	78
Darījumu braucienu izdevumi attiecināmi uz starppatēriņu (viesnīcas, transporta izdevumi)		-8	
Rezidentu izdevumi ārzemēs (P3.S14)		239	
Nerezidentu izdevumi Latvijā	310		
Mājsaimniecību galapatēriņa pāreja uz nacionālo konceptu			-70
Krājumu pārmaiņas			-8
IKP			0

6. Maksājumu karšu datu ietekme uz IKP rādītājiem (10)

IKP rādītāji	Dati
Mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi (nacionālais koncepts)	95
Krājumu pārmaiņas	-1
Eksports	338
Imports	432
IKP	0
Mājsaimniecību galapatēriņa izdevumi (iekšzemes koncepts)	165

Ražošanas IKP netiek ietekmēts. Starppatēriņam mainās CPA dalījums, nemainot kopsummu.

Šobrīd tabulās atspoguļotie rezultāti ir provizoriskais novērtējums, kas var vēl mainīties.

7. Secinājumi

1. MK dati ir ļoti aptverošs datu avots e-komercijas, e-pakalpojumu novērtēšanai. Datu avota izmantošanai IKP aprēķinos ir nepieciešams piemērot pārejas uz dažādām klasifikācijām, kā arī veikt korekcijas, lai iegūtu IKP rādītāju gala novērtējumu.
2. MK datu izmantošana ir inovatīva. Pašlaik praktiski neeksistē brīvi pieejamas standartizētas pārejas matricas starp klasifikācijām: TKK/NACE un COICOP/CPA. Esam pionieri šajā jomā.
3. MK dati ir pieejami sākot no 2020.gada datiem. Iekļaujot jaunus datus IKP laika rindā tiks pievērsta uzmanība vai nerodas datu lūzums starp gadiem. Patreiz ir jau paredzams, ka, nelielā apjomā, korekcijas tiks veiktas 2018.-2019.gada datiem, lai novērstu lūzumu laika rindā.
4. IKP dati, ieviešot jauno datu avotu, tiks revidēti š.g. 30. septembrī.
5. Nākamajā periodā pētīsim MK iekšzemes darījumu datu izmantošanas iespējas analītiskos nolūkos.

Centrālā statistikas
pārvalde

Paldies par uzmanību!

Inese Medne

Centrālās statistikas pārvaldes
Makroekonomiskās statistikas departamenta
direktora vietiece
Gada nacionālo kontu daļa

Statistikas padomes sanāksme

30.06.2022.